

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 318 75 45
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 318 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer
DIS9600 3091

Datum
05 november 1996

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 67/96)

1. Hierbij doe ik u toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalig Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
-1-

Bezoekadres
Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer
(070) 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. 21596002001 d.d. 05 november 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coordinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. Kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

DCBC, t.a.v. H-Dienstploeg (als hard copy & op schijf)

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
ARCHIEF

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

67/96

(Afgesloten 051200 NOV 1996)

Conclusie/vooruitzicht

Er is een stroming in de Bosnische regeringspartij SDA die ervoor pleit afstand te nemen van het "Equip & Train"-programma, indien daaraan te strikte voorwaarden worden gesteld. In ieder geval staan de Bosnische strijdkrachten alternatieven ter beschikking om wapens te verwerven.

Er is in de praktijk geen indicatie voor daadwerkelijke vooruitgang in het Bosnische vredesproces. Wél is er sprake van spanningen die een escalatiepotentieel in zich dragen.

De etnische spanningen in Mostar lopen weer op; Kroaten en Moslims beschuldigen elkaar van verantwoordelijkheid daarvoor.

Bosnië-Herzegovina

Bosnische regering dreigt met alternatieve wapenaankopen

De in de Kroatische hoofdstad Zagreb gevestigde tak van de Bosnische Moslim-partij SDA heeft verklaard dat de Golfstaten tien schepen met wapens beschikbaar hebben voor de Bosnische regering. De totale waarde zou 450 miljoen US dollar bedragen. Daaruit kan volgens de betreffende verklaring worden opgemaakt dat Bosnië-Herzegovina "niet hoeft toe te geven aan chantage of zijn beste mensen hoeft te verwijderen". Hoewel hiernaar niet openlijk werd verwezen, houdt deze uitspraak zonder enige twijfel verband met de weigering van de VS om wapens in het kader van het "Equip & Train"-programma (E&T) te leveren zo lang de onderminister van Defensie van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF), Gengic, in functie is. Deze wordt door de VS verweten te nauwe betrekkingen te hebben met islamitisch-fundamentalistische landen en is in de eerste jaren na de onafhankelijkheidsverklaring van Bosnië-Herzegovina betrokken geweest bij de verwerving van wapens uit dergelijke landen voor de Bosnische Moslims. De genoemde uitspraak onderstreept dat er onder de Bosnische Moslims onvrede bestaat ten aanzien van de opstelling van de VS en dat in ieder geval de genoemde onderafdeling bereid zou zijn verdere deelname aan E&T stop te zetten. Zoals reeds eerder gemeld, zijn er sterke aanwijzingen dat de Bosnische regeringsstrijdkrachten (ABiH) ook naast E&T wapens verwerven uit bevriende (islamitische) landen. Uit de genoemde uitspraak kan worden opgemaakt dat in ieder geval sommige SDA-leden van mening zijn dat deze leveranties op zichzelf toereikend zouden zijn om in de behoeftes van de ABiH te voorzien.

Soljic ontkent komst wapens

Er zijn meldingen dat op 14 november in de Kroatische havenstad Ploce een schip zal aankomen met een lading wapens. Het schip zou afkomstig zijn uit de Verenigde Arabische Emiraten (VAE). De minister van Defensie van de MKF, Soljic (Kroaat), heeft evenwel verklaard geen weet te hebben van deze zending. Denkbaar is dat Soljic op deze wijze wil benadrukken dat de betreffende wapenleverantie, indien deze daadwerkelijk plaatsvindt, buiten zijn verantwoordelijkheid tot stand is gekomen. Mogelijk valt deze geheel buiten het kader van E&T. In het verleden waren er reeds indicaties dat de VAE één van de landen was die op bilaterale basis wapens zouden gaan leveren aan de ABiH.

Raad van Bestuur Bosnische Centrale Bank vastgesteld

Het Bosnische presidium heeft tijdens de bijeenkomst op 29 oktober zonder grote problemen de diverse vertegenwoordigers voor de Raad van Bestuur van de Bosnische Centrale Bank vastgesteld. Namens de MKF werden Kasim Omicevic (Moslim) en Jure Pelivan (Kroaat) aangesteld, terwijl Manojlo Coric de

[REDACTED]

Bosnisch-Servische Republiek (RS) vertegenwoordigt. De internationale gouverneur namens het IMF wordt de Fransman Serge Robert. Daarnaast heeft het presidium een commissie ingesteld die voorstellen moet doen voor het samenstellen van een nationale regering. Deze commissie staat onder leiding van de huidige minister president van de MKF Hasan Muratovic.

Het is opmerkelijk dat het presidium erin lijkt te slagen om besluiten te nemen en commissies samen te stellen. Afgewacht moet echter worden of de ingestelde commissies, gezien de bestaande tegenstellingen tussen de bevolkingsgroepen, erin zullen slagen om effectief samen te werken en oplossingen aan te dragen. Vaak is gebleken dat internationale deelname aan de commissies een voorwaarde is om te functioneren. Daarnaast valt in het presidium een trend waar te nemen dat de Moslims meer bereid zijn om de Bosnische Kroaten en Bosnische Serviërs te betrekken bij de vertegenwoordiging op internationaal niveau. De voorbereidingen voor de bijeenkomsten in Parijs (14 november) en Londen (4-5 december) zijn in handen gelegd van de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Prlic (Kroaat). De "Alleingang" van de Bosnische president Izetbegovic naar Parijs voor de ontmoeting met zijn Servische ambtgenoot Milosevic had namelijk veel kwaad bloed gezet en niet bijgedragen tot een versterking van het vertrouwen van de andere twee presidiumleden (Zubak en Krajisnik) in zijn voorzitterschap.

Bosnische Serviërs waarschuwen voor openlijk conflict

Het hoofd van politie in Zvornik heeft in een open brief aan lokale IFOR-bevelhebbers gesteld dat de situatie in sommige dorpen aan de bestandlijn zodanig gespannen is dat een incident zonder meer zou kunnen escaleren tot een gewapend conflict. Hij verwees met name naar de toestand in Jusici, waar zich volgens hem geen oorspronkelijke bewoners, maar gewapende Bosnische regeringsmilitairen hebben gevestigd. Volgens de betreffende functionaris vormt dit een schending van "Dayton". Inmiddels heeft IFOR een grootschalige speuractie naar wapens in Jusici uitgevoerd, maar zonder resultaat.

De Bosnische Serviërs zijn bevreesd dat een groot aantal Moslims zal terugkeren naar hun oorspronkelijke woonplaatsen en daarmee de resultaten van de "ethnische zuiveringen" teniet zullen doen. Zoals reeds eerder gemeld, spelen de Bosnische autoriteiten daarop in door op sommige, voor de Serviërs uiterst gevoelige, plaatsen bewoners te laten terugkeren om obstructie van het vredesproces aan de kaak te stellen of de Serviërs te provoceren tot schendingen van "Dayton". De situatie in Jusici is daarvan een voorbeeld, omdat de verbindingswegen tussen het noorden en het zuiden van de RS in die omgeving over Moslim-gebied lopen. Overigens hebben de Serviërs bij een eerdere controle in Jusici, dat in "Servisch" gebied ligt, wel degelijk wapens aangetroffen. Ook waren er sterke aanwijzingen dat er inderdaad ABiH-militairen bij de beweging betrokken waren. Met de genoemde brief willen de Servische autoriteiten hiertegen protesteren en bovendien IFOR betrekken bij hun verzet tegen het Bosnische optreden. Tegen die achtergrond moet rekening worden gehouden met nieuwe incidenten bij Jusici.

Voorzitter van Nationale Assemblée van de RS dreigt OVSE

De nieuwe voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement, Kalinic, heeft onlangs verklaard dat de RS het mandaat van de OVSE niet moet verlengen tenzij de OVSE de kiezersregistratieregels zodanig verandert dat Servische vluchtelingen kunnen gaan stemmen in de plaatsen waar ze willen gaan wonen. Bovendien mogen politieke partijen uit de MKF, waarvan de partijprogramma's niet in overeenstemming met de Servische wetten zijn, niet het recht krijgen om deel te nemen aan de gemeenteraadsverkiezingen in de RS. Hij stelde bovendien dat de Posavina corridor verbreed moet worden tot 20 km en onder Servische controle moet blijven.

De leiding van de MKF had met instemming gereageerd op de aanstelling van Kalinic als voorzitter van de Nationaal Assemblée. Hij zou een pragmatische politicus zijn zonder extreem nationalistische opvattingen. Daarom achtte zij een eventuele samenwerking met Kalinic mogelijk. Uit de bovenstaande verklaringen valt echter af te leiden dat Kalinic dezelfde nationalistische lijn aanhangt als van zijn voorganger, Krajisnik. Hij staat waarschijnlijk (net als de gehele huidige Bosnische Servische politieke top) nog onder invloed van de voormalige president Karadzic. Deze heeft in het verleden zorg gedragen voor het SDS-lidmaatschap van Kalinic. De hoop van de Moslims om met Kalinic te kunnen samenwerken, lijkt ijdel.

Hooggerechtshof MKF keert zich tegen Kroaten in Mostar

Het onlangs opgerichte Hooggerechtshof van de MKF heeft de Bosnisch-Kroatische eis dat de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen ongeldig moet worden verklaard, verworpen. Hierin steunde het Gerechtshof de beslissing van de EU ombudsman om de verkiezingsuitslag, ondanks onregelmatigheden, geldig te verklaren. De leider van de Kroaten in Mostar, Brajkovic, heeft teleurgesteld op deze uitspraak

gereageerd. De Bosnische Kroaten hadden hun boycot van de gemeenteraad in Mostar beëindigd op voorwaarde dat het nog te vormen Hooggerechtshof van de MKF hun verzoek om ongeldigverklaring zou behandelen. Met deze uitspraak ondersteunt het Hooggerechtshof de opvatting van de Moslims in Mostar, die de gemeenteraadsverkiezingen hebben gewonnen. Dit zal zeker aanleiding zijn voor nieuwe spanningen tussen Kroaten en Moslims op lokaal, kantonnaal en federaal niveau.

De spanning in Mostar is in de afgelopen dagen sterk gestegen. Er hebben diverse bomaanslagen en schotenwisselingen in west-Mostar plaatsgevonden. De politiechef van west-Mostar, Radic, heeft de Moslims voor deze aanslagen verantwoordelijk gesteld. De enige oplossing is volgens hem om alle Moslims uit het Bosnische Kroatische gedeelte van de stad te verwijderen. De Moslims wijzen deze verantwoordelijkheid af en leggen de oorzaak bij de sterk gestegen criminaliteit in de stad, waarvoor ze Radic zelf verantwoordelijk stellen.

Voormalig premier noemt opheffing van Herceg Bosna voorwaardelijk.

Eén van de leiders van de Kroatische zelfuitgeroepen deelstaat "Herceg Bosna" (KRHB), Markovic, heeft tegenover ECMM medewerkers verklaard dat KRHB zal blijven bestaan in de vorm van een Kroatisch parlement zonder uitvoerende macht. Volgens Markovic, die is gekozen tot plaatsvervangend gouverneur van het Neretva kanton, zou KRHB het opgaan van de Kroatische kantons en gemeentes in de MKF kunnen formaliseren. Daarnaast verklaarde de leider van de Bosnisch-Kroatische partij HDZ in het Centraal Bosnië kanton, Maric, dat Herceg Bosna per 1 november opgeheven zal worden, mits de kanton-instellingen functioneren en gerespecteerd worden. Maric koppelt de opheffing van KRHB aan het goed functioneren en respecteren van de kanton instellingen. Deze koppeling houdt verband met het Kroatische streven naar een verschuiving van de macht van het centrale (MKF)-niveau naar het niveau van de kantons om te voorkomen dat de Moslims teveel macht krijgen in de Kroatische gebieden. De Moslims wijzen deze eis echter af en houden vast aan het concentreren van de politieke macht op het nationale niveau. Met deze opmerking wil Maric daarom in feite een slag om de arm houden voor het kunnen laten voortbestaan van KRHB.

De weigering om de macht te verschuiven naar het lagere niveau sterkt de Bosnische Kroaten bovendien in hun vrees voor dominantie van de Moslims binnen de MKF. Ze willen daarom blijven vasthouden aan één of andere vorm van een eigen staatsorgaan en vertragen de opheffing van KRHB zo veel mogelijk. Daarnaast is een plan geopperd voor het vormen van een "Raad van Kroatische Gemeentes". De tussenkomst van de internationale gemeenschap heeft ook (nog) niet geleid tot een daadwerkelijk opheffing van KRHB. In de nabije toekomst mag, gezien het bestaande wantrouwen tussen de partijen, daarom niet verwacht worden dat de Bosnische Kroaten hun streven naar een eigen staatsorgaan (in welke vorm dan ook) zullen opgeven.

Kroatië

Kroatië herbegraaft Ustasha-militairen.

In Kroatië zijn op 27 oktober de overblijfselen van 100 Ustasha soldaten herbegraven naast de lichamen van voormalige Kroatische partizanen. De ceremonie vond plaats in de omgeving van Split. Zij werd bijgewoond door 6000 mensen, onder wie de commandant van de Kroatische Marine Stipetic en vertegenwoordigers van het Kroatische parlement. Het Ustasha regime van Pavelic controleerde tijdens W.O. II grote delen van Kroatië en Bosnië en was ondermeer verantwoordelijk voor de moord op duizenden Serviërs. Het regime collaboreerde met de Duitse bezetters en voerde strijd met de Joegoslavische partizanen die zich onder leiding van Tito verzetten tegen de Duitse controle over het land. Het begraven van Ustasha-soldaten naast hun voormalige tegenstanders is onderdeel van de nationalistische politiek van de Kroatische president Tudjman. Deze wil een nationaal Kroatische bewustzijn stimuleren en verwijst hierbij openlijk naar het (beladen) Ustasha-regime, dat hij als de eerste nationale Kroatische staat voorstelt. De ceremonie moet daarom ook gezien worden als een uiting van Kroatisch nationalisme en is bedoeld om de gedaalde populariteit van Tudjman nieuw leven in te blazen. Deze herbegravenis moet bovendien gezien worden als een voorbode voor een groter nationalistisch plan. Tudjman is voornemens om alle "Kroatische helden", inclusief Pavelic en Tito te herbegraven in Jasenovac (vlakbij Zagreb).

Joegoslavië

Opnieuw Servische politieagenten doodgeschoten in Kosovo

In de nacht van 25/26 oktober zijn twee Servische politieagenten doodgeschoten in Podujevo, 30 km noordwest van Pristina in de Servische, voormalig autonome, provincie Kosovo. Als reactie hierop zijn 30

[REDACTED]

Kosovo-Albanezen gearresteerd. Bovendien hebben kort nadien de Joegoslavische vice-premier Sainovic en de Servische minister van Binnenlandse Zaken Sokolovic gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de Servische minderheid in Kosovo om veiligheidsmaatregelen te bespreken. Vooralsnog zou een speciale politie-eenheid naar Podujevo gestuurd zijn, terwijl het zenden van legerenheden wordt besproken door de Federale regering.

Deze aanslag brengt het totaal aantal doodgeschoten Servische agenten dit jaar op 9. Alhoewel de daders niet bekend zijn, is het waarschijnlijk dat ze onder de leden van de het "Kosovo Bevrijdingsleger" gezocht moeten worden. Deze Albanese verzetsbeweging pleegt regelmatig aanslagen op Servische politie- en legerinstellingen, die als vertegenwoordigers van een bezettingsmacht worden gezien. Met de aanslagen probeert men een heftige Servische reactie uit te lokken die op haar beurt het verzet aan de Albanese moet aanwakkeren en een interventie van de internationale gemeenschap moet bewerkstelligen. Deze aanslagen zijn in strijd met de officiële geweldloze politiek van Rugova, de president van de zelfuitgeroepen "republiek Kosovo".